

TÜRK SAĞININ ANTI-KOMÜNİST KARAKTERİ VE MERKEZ SAĞ MİLLİYETÇİLİĞİ (1960-1980)

1. GİRİŞ

Türk siyasal tarihinin yakın döneminde en önemli meselelerden biri, bu dönemin koşullarına da uygun olarak komünizm olmuştur. Komünizmin Türkiye'deki macerası, pek çok çalışmaya konu olup hâlâ ilgi çekici bir meseledir. Bu kadar ilgi çekmesinin arkasında, komünizm/sosyalizme ideolojik yakınlık duyan araştırmacıların bu alanda çalışmak istemesinden öte, konunun Türk siyasal yaşamında dönemi derinden etkilemesi ve dolayısıyla bugünü de şekillendiren temellerden olmasının payı büyüktür.

Türk siyasetini bu kadar etkileyen komünizmin, Türk sağında derin izler bıraktığına da şüphe yoktur. Gerçekten milliyetçi partilerden İslâmcı partilere, muhafazakâr partilerden merkez partilere ve elbette bu grupların düşünürlerine kadar Türk sağında komünizm hakkında yorum yapmayan, daha doğrusu onunla hesaplaşmayan grup yok gibidir. Özellikle 1960-1980 arasında komünizm karşıtlığı, Türk sağının temel değerlerinden biri durumuna gelmiştir. Partiler, komünizme düşman oldukları ölçüde başarılı olacaklarına inanmış gibidirler. Elbette bunda hem Türkiye'de sosyalist hareketlerin artış göstermesi hem de uluslararası alanda Sovyetler Birliği'nin etkinliği etkili olmuştur. Burada incelenecek olan bu dönemde sağın tüm temsilcileri komünizmle düşmanlık noktasında bir araya gelebilmişlerdir. Türkiye Komünizmle Mücadele Dernekleri, farklı görüşlere dayanan sağ partilerin komünizm karşıtlığı noktasında kurdukları ortaklığı göstermek adına iyi bir örnektir.

Türkiye'de komünizme karşı tavrın aslında Kurtuluş Savaşı döneminde bile görüldüğünü ifade etmek zorundayız. Bu dönemin tavrı, elbette içinde bulunulan durumun koşulları çerçevesinde sınırlı kalmış olabilir; fakat bir sonraki bölümde görüleceği gibi komünizm Millî Mücadele döneminde de bir tehdit olarak görülüyordu. En başından itibaren komünizme karşı faaliyetler, Türkiye'de devletin anti-komünist temeller üzerinde inşa edildiğine de işaret etmekte olup 1960-1980

arası anti-komünist faaliyetleri tam anlamıyla anlayabilmek için konuyu erken dönemden ele alarak tartışmak gerekecektir.

Bu nedenle kuruluşundan 1960'a kadar Türkiye'de komünizm karşıtı politikalara hızlı bir bakışın ardından 1960-1980 arasında Türk sağında bu karşıtlığın en üst seviyede düşmanlığa dönüşmesinin nedenleri araştırılıp, bu dönemde milliyetçiler ile İslâmcıların anti-komünizmi incelenecek; ardından bu anti-komünist karakterin merkez-sağ tarafından nasıl algılandığı ve kendi söylemini oluşturma konusunda ne şekilde yararlanıldığı sorusuna yanıt aranacaktır.

2. TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE KOMÜNİZM VE İLK TEPKİLER

2.1 Kurtuluş Savaşı Döneminde Komünistlerle İlişkiler ve Komünizme Tepkiler

Millî mücadele döneminde Sovyetler Birliği ile ilişkiler hem çok büyük öneme sahip olmuş hem de iki taraflı bir ilişki şeklinde kendini göstermiştir. Bolşevikler ile yardım görüşmeleri devam ederken bir yandan da Bolşeviklerin Van ve Bitlis bölgelerinin Ermenistan'a verilmesi şeklindeki istekleri görülüyordu.¹ Bunun üzerine Kâzım Karabekir ordusu Ermenilere karşı kesin zaferi kazanana kadar kesin bir antlaşma yapılmamış, yardımların tam anlamıyla gelişi de Sakarya zaferinden sonra görülmüştür. Buradan çıkarılacak sonuç, Bolşeviklerin yardımının gözü kapalı ve tam bir "sadakat" ile yapılmadığı, Türk tarafının da bunun farkında olduğu ve buna göre adımlar attığıdır. Türk-Sovyet ilişkilerinin ilk dönemi, genel anlamda da bu temelde şekillenmiş, iki taraf kontrollü bir işbirliği noktasında birleşmiştir.

Bu iki taraflı ilişkiye uygun olarak M. Kemal Paşa, Sovyet yardımına önem verip bu yardımı beklemekle birlikte ülke içinde ya da mecliste sol muhalefete fırsat vermemiştir. Öyle ki, 1921'de M. Kemal Paşa, Sovyet Elçilik Sekreteri Upmal

¹ Erik Jan Zürcher, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi**, çev. Yasemin Saner, 28. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2013), s.229

Angarski ile yaptığı görüşmede kendisinin ve “yoldaşlarının” birçoğunun komünizm taraftarı olduklarını, fakat mevcut şartlar nedeniyle bunu açıkça gösteremediklerini ifade ediyordu.² Elbette bu ifade politika gereği kullanılmıştı.

Bu dönemde kurulmuş ilk ciddi sol örgüt (M. Kemal Paşa’nın da onayı ile) “Yeşil Ordu” olmuştur. Yeşil Ordu, dönemin sol muhalefetinin özelliklerini yansıtıyor ve sıkı komünistlerden oluşmuyordu. Bu dönemde “sol muhalefet sıkı komünistlerden oluşmuyor fakat bir İslâmî, emperyalizm aleyhtarı, korporatist ve sosyalist düşünceler karışımını destekleyen insanlardan oluşuyordu”.³ Kırk maddelik “Yeşil Ordu Talimatnamesi” de bu durumu destekliyordu.⁴ Çerkes Ethem’in, savaşılarıyla birlikte Yeşil Ordu’ya katılması ile bu örgütün önemli bir askerî kuvveti de ortaya çıkmış olduğundan M. Kemal Paşa, Yeşil Ordu’yu kendisi için bir tehdit olarak görmeye başlamıştı. Bunun sonucunda 1920 sonbaharında Yeşil Ordu feshedilmiştir.

Yeşil Ordu’nun meclis grubu gibi görünen “Halk Zümresi” ise farklı bir yolla sorun olmaktan çıkartılmıştır. M. Kemal Paşa, Halk Zümresi içinde yer alan ve güvendiği bazı isimlere yeni bir komünist parti kurdurarak merkez tarafından kontrol edilecek bir komünizm için Türkiye Komünist Fırkası’nı oluşturmuştur. Bu hareket tarzı Atatürk’ün politika hayatında genel olarak benimsediği bir yapıdır. Genellikle iktidara zarar verebilecek kadar gelişen gruplar için bastırma ve yok etme politikası izlenmediği noktalarda bu gruplar ya parti (veya grup) içine alınır ya da fikir ve söylemleri belli değişikliklerle benimsenirdi. Aynı tavrın daha sonra Demokrat Parti’ye karşı da sergilendiği görülecekti.

M. Kemal Paşa’nın kurdurduğu parti, kendi grubu dışında tanınmamıştı, zira 1920’de Bakü’de kurulmuş “gerçek bir Komünist Partisi”⁵ zaten vardı. Partinin yönetimine gelen Mustafa Suphi de M. Kemal Paşa için bir tehditti. Nitekim destekçileri Halk İştirakiyun Fırkası’nı kurmuşlardı. Bu ortamda Mustafa Suphi Anadolu’ya girmeye çalışırken durdurulmuş ve nihayet öldürülmüştür.

² Mehmet Perinçek, **Atatürk’ün Sovyetlerle Görüşmeleri, Sovyet Arşiv Belgeleriyle** (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2005) s.272’den aktaran Taha Akyol, **Ama Hangi Atatürk**, 7. bs. (İstanbul: Doğan Kitap, 2014) s.294

³ Zürcher, **age**, s.234

⁴ Talimatname için bak. Emin Karaca, **Birinci Meclis’te Muhalifler**, 1. bs. (İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2007) s.58-65

⁵ Zürcher, **age**, s.234

Mustafa Suphi'nin öldürülmesi, aydınlanmış bir olay değildir. Kimin yaptırdığı üzerine tartışmalar sürmektedir. Taha Akyol, Enver Paşa yanlılarının, Sovyet Rusya'nın elinde M. Kemal Paşa'ya tek alternatif olarak Enver Paşa'nın kalmasını istediklerinden bu eylemi gerçekleştirdikleri şeklindeki iddiayı öne çıkartıyor.⁶ Ancak M. Kemal Paşa'nın Türkiye'de örgütlenmeye çalışan komünistlere karşı uygulamaları ve Mustafa Suphi'nin konumu birlikte düşünüldüğünde Ankara'nın da bu eylem için yeterince nedeni olduğu anlaşılır.

2.2 1960'a Kadar Türkiye Cumhuriyeti'nde Komünizme Karşı Tavr

Kurtuluş Savaşı'nın ardından kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin temelinde elbette milliyetçilik ilkesi vardır. İktisadî bakımdan ise bu devletin yönü açıkça liberal politikalar olacaktır. Hem milliyetçi temel hem de liberal ekonomik programlar, Türkiye'de komünizme karşı bir tavrın gelişmesini doğal kılıyordu. Bunun yanında Türkiye'de çıkan yasalar da işçilerin haklarını kısıtlayıcı nitelikteydi. Örneğin 1938'de kabul edilen Cemiyetler Kanunu sınıf esasına dayalı dernekleri yasaklamıştır. Bu yasak ancak çok partili hayata geçiş aşamasında (Haziran 1945) kaldırılmıştır.⁷

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Sovyetler Birliği'nin Türkiye ile dostluk antlaşmasını yenilemeyip boğazlarda hak iddia etmesi ve doğuda toprak talebinde bulunması Türkiye'nin yeni dönemde uluslararası alanda yönünün ne olacağını açıkça gösteriyordu. Aynı zamanda Doğu Avrupa'da arka arkaya komünist hükümetlerin ortaya çıkması, başta ABD olmak üzere Batı'yı da rahatsız etmişti. Böylece ABD, Türkiye'yi (ve Yunanistan'ı) Doğu Avrupa'da görülen bu gelişmelere karşı korumak zorunluluğunu duydu. Marshall Yardımları bu zorunluluğun bir sonucudur.

Dış politikada gelişmelerin bu şekilde seyretmesi, iç politikada da karşılığını veriyordu. Demokrat Parti'nin kurulmasından sonra iki parti de birbirlerini komünist olmakla suçluyorlardı. DP, liberal programına karşın Sovyetler Birliği'nin

⁶ Taha Akyol, *age*, s.262

⁷ Taner Timur, *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş* 3. bs. (Ankara: İmge Kitabevi, 2003) s.101

hizmetinde olmakla suçlanıyor, 1945-1950 arası dönem Türkiye’de adeta bir “solcu avı” görülüyordu.⁸ Nazilerin yenilmesinden sonra kovuşturmaya uğrayan Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan gibi Türkçülerin itibarları iade edilirken Sabahattin Âli bu dönemde öldürülmüştü.

Dönemi anlamak için en iyi örneklerden biri Tan Gazetesi’ne yapılan baskın olayıdır. Tan Gazetesi, ileride DP’nin liderleri olacak isimlerin makalelerini yayımlayan solcu bir gazeteydi. 4 Aralık 1945’te, bir grup milliyetçi ya da “millî hassasiyetleri yüksek” öğrenci Tan bürolarına saldırıp baskı makinelerine zarar verdiğinde, orada bulunan polisler tarafından engellenmemişlerdi. Bu saldırı sonunda saldırganların değil de gazete sahibi olan Sabiha Sertel ve Zekeriya Sertel’in tutuklanması, dönemin iç politikasının ne yönde şekillendiğini açıkça göstermektedir.

Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi de bu politikayı değiştirmede. Aslında, CHP bir koalisyon yapısına sahip olduğundan içinde sol eğilimli grupları barındırması da mümkün olsa da DP, tam anlamıyla serbest ekonomi yanlısı ve komünizm aleyhtarı idi. 29 Mayıs 1950’de Adnan Menderes, Meclis’te hükümet programını açıklarken komünizme karşı alacakları tavrı da açıkça ortaya koyuyordu:

“Muhterem arkadaşlar; Biraz yukarda millete mal olmuş inkılâplarımızın korunmasından bahsetmiştik. Bu konuda bilhassa üzerinde duracağımız mesele memleketi içinden yıkıcı aşırı sol cereyanları kökünden temizlemek için icabeden kanuni tedbirleri almaktır. (Soldan alkışlar) irticai ve ırkçılık gibi ayırıcı cereyanları vasıta olarak kullanan ve çok defa kendisini bu maskeler altında gizliyen aşırı solcu hareketlere karşı gereken bütün kanuni tedbirleri almakta asla tereddüt etmiyeceğiz. Biz bugünün şartları içinde aşırı sol cereyanları fikir ve vicdan hürriyeti mevzuunda mütalâa etmek gafletinde bulunmıyacağız. (Soldan bravo sesleri) Bugün aşırı sol cereyanlara mensup olanların, mücerret bir fikir ve kanaat sahibi olmaktan ziyade yıkıcı cereyanların aletleri olduklarına şüphemiz yoktur. Fikir ve vicdan hürriyeti perdesi altında bütün hürriyetleri kan ve ateşle yok etmekten başka bir maksat gütmeyen bu ajanları adalet pençesine çarptırmak için icabeden kıstasları vuzuh ve katiyetle tesbit etmek zaruretine inanıyoruz. (Alkışlar) Ancak bu suretledir ki, mizah veya siyasi tenkid kisvesi altında ayakta tutunmak istenilen ve hakikatta düpedüz aşırı sol cereyanların eseri olan neşriyatın tahribatından memleketi korumak kabil olabilecektir.”⁹

Menderes, “aşırı sol cereyanları”, gericilik ve ırkçılık maskeleri altında bile gizlenmiş bir yapı olarak görüyor ve bu cereyanları bastırmak için elinden gelen her şeyi yapacağını ilan ediyordu. Hatta görüldüğü üzere bu yolda fikir ve vicdan hürriyeti de önemli görülmeyecek, sol neşriyat da hedef olarak görülecekti. Nitekim Menderes’in bu programa uygun hareket ettiği görülüyor. Milliyet Gazetesi’nin 12

⁸ Zürcher, *age*, s.313

⁹ **TBMM Tutanak Dergisi**, Dönem IX, Üçüncü Birleşim, c.1 (29 Mayıs 1950) s.30-31

Ağustos 1950 tarihli sayısında çıkan “Kızıl Tahrikle Mücadele: Komünizm Vatan Hiyaneti Sayılıyor” başlıklı haber de Menderes’in konuşmasında üzerinde durduğu bu noktanın takipçisi olduğunu gösteren bir örnektir. Bu habere göre, dönemin Adalet Bakanı Halil Özyörük başkanlığında toplanan bir komisyon komünizmle mücadele konusunda çalışmalara başlamış, bu komisyonda “fiil ve hareketleriyle komünistliği sabit olanların Türk vatandaşlığından iskatıyla hudut harici edilmesi” ya da en ağır ceza ile cezalandırılmaları üzerinde ısrarla durulmaktadır.

Demokrat Parti’nin Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki önemli yeri, bu dönem üzerinde durmayı gerekli kılmaktadır. Darbenin ardından kurulan yeni partilerden en önemlilerinin Demokrat Parti’nin mirasçısı olma iddiasında bulunmaları, bugün bile Demokrat Parti’nin bir tartışma konusu olması, Demokrat Parti’nin ve döneminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Türk Sağ, Demokrat Parti’den pek çok ilkeyi ve söylemi almakla birlikte komünizmle mücadele kararlılığını da almıştır. Bu tarihten sonra gerek milliyetçi gerek İslâmcı ya da merkez-sağ olma iddiasındaki partiler olsun tüm sağın ortak paydalarından biri anti-komünizm olmuştur.

3. MİLLİYETÇİLERİN VE İSLÂMÇILARIN ANTI-KOMÜNİZMİ

Milliyetçiler ile İslâmcılar, komünizm konusunda birbirlerinden ayrılabilir durumda değillerdir. Bu iki grup komünizme karşı bir cephe oluşturmuştur; fakat bunun ötesinde, pek çok milliyetçi yazarın sık sık İslâm’a atıfta bulunması ve İslâmcı görünen yazarların da zaman zaman milleti en sıkı biçimde savunması milliyetçiler ile İslâmcıların aynı başlık altında incelenmelerini mümkün kılmaktadır. İsmail Gaspıralı, Peyami Safa, Osman Yüksel Serdengeçti gibi isimler iki grubun en önemli ortak isimlerindedir.

Milliyetçilik ve İslâmcılığın komünizme bakışları birkaç döneme ayrılarak incelenebilir. Daha önce Kurtuluş Savaşı ve Demokrat Parti dönemleri izlendiğinden bu dönemler bir kenara bırakılacaktır. Buna göre ilk dönem, İsmail Gaspıralı, Yusuf Akçura, Ziya Gökalp gibi isimlerin öne çıktığı dönemdir. Bu dönemde sosyalizm/komünizmin resmen bir tehdit olmayışı nedeniyle olsa gerek, komünizme

karşı düşmanlık boyutunda tepkilerin verilmediği görülmektedir. Sosyalizmin teorik anlamda incelendiği görülmektedir.

İsmail Gaspıralı, sosyalizmi biri teorik ve diğeri ahlâkî olmak üzere iki açıdan eleştirir. Teorik anlamda Gaspıralı insanların eşit olmadıklarını savunarak sosyalizme karşı durmaktadır. Ona göre “bazısında kuvvet, bazılarında zihin ziyade” olmaktadır.¹⁰ Burada Gaspıralı mülkiyet, miras, sermaye hukukundan hareketle eleştirilerini oluşturmaktadır.

Gaspıralı’nın eleştirisinin “ahlâk” boyutu, Türk sağının ileri döneminde de etkili olacağından önemlidir. Buna göre sosyalizmin inşa edeceği medeniyette aile olmayacaktır. Aynı zamanda sosyalizme en sık yöneltilen eleştirilerden biri de kadının müşterek olacağı iddiasıdır.¹¹ Gaspıralı’nın bu eleştirileri, Türk sağı tarafından sık sık dile getirilmiştir. Anlaşılan bu suçlama ve iddialar oldukça eskiye dayanmaktadır, zira Marx ve Engels, Komünist Manifesto’da bu konu hakkında yazıp kendilerini savunmak zorunda kalmışlardır. Buna göre, burjuva için kadın basit bir üretim aracı olduğundan, üretim araçlarının ortak kullanımını denildiğinde aklına kadın da gelmektedir.¹²

Yusuf Akçura’nın sosyalizm üzerine çalışmaları oldukça önemlidir. Bu çalışmalar, burada incelenecek olan diğer yazarların çalışmalarının aksine oldukça objektiftir. Zaten Akçura’nın çalışmasında politik bir amaç sezilmemektedir. Akçura sosyalizmin köklerini Antik Yunan’a kadar götürüp sosyalizm incelemesine Platon ile başlarken, yazdıkları nedeniyle sosyalizme sempati duyduğu düşünülebilir. Bu çalışmada Akçura, Marksizm’in “bilimsel” olma çabasına ve bu çaba sayesinde “ütöfik sosyalizmlerden” ayrıldığına vurgu yapmaktadır.¹³

Ziya Gökalp’in çalışmalarında sosyalizm ciddi bir yer tutmasa da onun çalışmalarından hareketle sosyalizme bakışı hakkında bir fikir ortaya koymak mümkündür. Komünizmin enternasyonal karakteri, doğal olarak Gökalp’in Millî

¹⁰ İsmail Gaspıralı, **Seçilmiş Eserleri: 2, Fikri Eserleri**, haz. Yavuz Akpınar, 2. bs. (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2005) s.173

¹¹ **age**, s.172-173

¹² Karl Marx ve Friedrich Engels, **Komünist Parti Manifestosu**, çev. Rekin Teksoy, 5. bs. (İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2010) s.44

¹³ Yusuf Akçura, **Muâsır Avrupa’da Siyâsî ve İctimâî Fikirler ve Fikrî Cereyanlar**, haz. E. Kılınc (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016) s.73-134

Kültür alanı yaratma ve bu alanı Medeniyet alanının tesiri dışında bırakma çabasına ters düşecektir.

1950 sonrasına gelindiğinde ise farklı bir milliyetçilik ve İslâmcılık görülür. Burada her ikisi de çok daha katı ve saldırgan hâldedirler. Özellikle 1960’lar Türkiye’de “siyasal köktenciliğin yayıldığı” yıllar olmuştur.¹⁴ Bu değişimin çeşitli nedenleri vardır. Elbette 1960 darbesi ve getirdiği yeni anayasanın etkisinden bahsedilebilir ve edilmektedir de; fakat en az bunun kadar önemli olan bir başka konu da Türkiye’nin hem toplumsal hem de demografik açıdan çok hızlı bir değişim içinde olmasıdır. 1950 sonrasında şehirlere göç ciddi oranda artmış ve elbette en fazla göç alan şehir İstanbul olmuştur. İstanbul nüfusu 1950’de yaklaşık 1.150.000 iken 1980’e gelindiğinde bu sayı 4.740.000 olmuştur.¹⁵ Bu artışın temel sebebi iç göçler olup, İstanbul’a gelen insanlar merkezde değil şehrin çevre bölgelerinde toplanmaya başlamışlardı. Bu durum şehrin yapısının bozulmasına yol açtığı gibi siyasal partiler için yeni bir alan da açmıştır. Gecekondu 1960’lardan itibaren Türk siyasal hayatında doğrudan etkili olmuşlardır.

İşte, bu dönemde şehirlere gelen halk Türkiye’de köktenciliğin yayılmasının, sağ-sol çatışmasının yükselmesinin temel nedeni olmalıdır. Anadolu’da kendi toprağında kendisi için çalışan köylü, şehirde işçi oluyor ve böylece yeni bir sınıfa dâhil olmanın yanında kültürün farklı olduğu bir bölgede kimliğini de tehdit altında hissediyordu. Köyün zihniyeti, ahlâkı ile şehrin zihniyet ve ahlâkı, ikisinin normları arasında doğaldır ki önemli bir fark vardır ve bu fark nedeniyle hem şehirliler hem de şehre göç edenler sorunlar yaşayacaklardır. Bu şekilde iktisadî ve kültürel alanlarda çalkantıların yaşandığı bir ortamda politik açıdan merkezden uçlara savrulma ihtimali ortaya çıkar. Sosyalizmin enternasyonal yapısı, zaten kimliğini tehdit altında gören halkta bir korku yaratma potansiyelini taşımaktaydı. Türk düşüncesinde Osmanlı Devleti’nin son döneminden beri bir kültür ve kimlik sorunu ve tartışmasının sürdüğü ve politik ve gündelik hayata hâkim olduğu gerçeği de burada akıldan çıkartılmamalıdır. Aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı sonrasında girilen Soğuk Savaş ortamı, Türkiye’nin bu ortamda izlediği politikalar ve Sovyetler Birliği’nin Türkiye üzerindeki talepleri de karşılığını bulacak gelişmelerdi.

¹⁴ Zürcher, **age**, s.367

¹⁵ Ferhunde Özbay, **Dünden Bugüne Aile, Kent ve Nüfus**, 1. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2015) s.175

Zaten bu noktalar komünizm karşıtı tüm gruplar ve kişiler tarafından sık sık kullanılmıştır. Milliyetçiler de İslâmcılar da bu korkuları hem paylaşmış hem de kullanmışlardır. Elbette bunlar kendi aralarında bazı noktalarda ayrılmış bazı noktalarda birleşmiştir.

Milliyetçiler ile İslâmcılar arasındaki ayrım bazı yerlerde belirsiz bir hâl alırken, milliyetçilerin kendi içlerinde de başka bir ayrımın yapıldığını söylemek gerekir. Buna göre 1945 sonrası Türk milliyetçiliğinde iki önemli akım vardır. Biri elbette Nihal Atsız'ın en önemli isimlerinden biri olduğu Türkçülük, diğeri ise Nurettin Topçu, Remzi Oğuz Arık gibi isimlerin dâhil olduğu söylenen "Anadoluculuk" akımıdır. Atsız'da ırk en temel meselelerden biri iken Topçu'ya göre milleti oluşturan "yaratıcı bir hamle" olmalıydı ve bu hamle Fransızlarda dil, Almanlarda ırk, İngilizlerde ekonomi iken Türklerde din, yani İslâm olmuştur.¹⁶ Böylece görülür ki Nurettin Topçu (ve Anadolucular) için ırk temel bir mesele değildir. Alman milliyetçiliğinden bahsederken ırkı merkeze koymak gerekir fakat Türk milleti denildiğinde temel konumu İslâm elde tutacaktır. Hatta Topçu, daha ileri giderek Türk milletini 1071'de başlatmaktadır.¹⁷ Böyle bir iddianın Türkçüler tarafından şiddetle reddedileceğine şüphe yoktur. Türkçüler için ırk en temel meselelerden biridir ve Türk milletinin geçmişi çok daha gerilerde aranmalıdır. Böyle önemli ve temel bir konuda zıt düşen bu iki akım yine de bir arada hareket etmekten geri durmamışlardır. O hâlde bu iki akım arasındaki zıtlıktan daha güçlü bir birleştirici hedef gerekmektedir ki o da komünizmin yok edilmesi olmuştur. İşte bu anti-komünist karakter, farklı milliyetçiliklerin ortak hareketinin gerekliliğine işaret etmiştir; zira "düşman" bir bütündür ve mücadeleye hazırdır. Bu gereklilik nedeniyledir ki Nihal Atsız, Arif Nihat Asya, Nurettin Topçu (ki kendisinin İslâmcı olduğu da söylenebilir ve söylenmektedir), Remzi Oğuz Arık gibi farklı anlayışları temsil eden isimler 1951-1953 yılları arasında "Milliyetçiler Derneği"nde toplanmışlardır. Aynı ortaklığın daha sonra "Komünizmle Mücadele Dernekleri" altında kurulduğunu görüyoruz.

Bu ortaklık içinde Türk milliyetçilerinin ve İslâmcıların komünizme karşı kullandıkları belli kalıplar vardır. En başta komünizmin aslında Rus yayılmacılığının

¹⁶ Murat Kılıç, "Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat": Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953), 1. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016) s.27

¹⁷ Nurettin Topçu, "Bizde Milliyet Hareketleri", Hareket, Nisan 1939, yıl 1, sayı 3, s.78; Nurettin Topçu, "Benliğimiz", Hareket, Mayıs 1939, yıl 1, sayı 4, s.116'den aktaran Murat Kılıç, **age**, s.28

ve ulusal çıkarlarının bir ifadesinden başka bir şey olmadığı fikri gelmektedir. Atsız'a göre "komünizm, ruh ve seciye bakımından soysuzlaşmış binlerce casusu bulunan bir Moskof emperyalizmidir".¹⁸ Peyami Safa'ya göre de Türkiye'de komünizmle savaş bir düşünce sistemi ile savaş olmaktan çıkıp, Atsız'ın da işaret ettiği casuslarla mücadele hâlini almıştır.¹⁹ Aynı noktaya Galip Erdem de vurgu yapmaktadır. "Yeni İstanbul" için yazdığı ve ölümünün üçüncü yılında Peyami Safa'yı andığı "Mücahit Peyami Safa" başlıklı yazısında komünizm ve sosyalizmi yalnız bir doktrin olarak değil, aynı zamanda Sovyet sömürgeciliğinin maşası olarak gördüğünü ortaya koymaktadır.²⁰ Necip Fazıl'a göre ise komünizmi "beynelmilelcilikten büsbütün Moskofluğa aktar[an] ve Lenin'in 'dünya ihtilâli' mefkûresini muayyen bir cemiyet zeminine dayalı 'Moskof dünya hakimiyeti' gayesine çevir[en]" Stalin'di.²¹ Böylece Sovyetler Birliği'nin Türkiye üzerindeki talepleri Türk sağıının farklı akımlarının temsilcileri tarafından başarılı biçimde kullanılıyor, halka komünizmin aslında Rus hâkimiyeti, yani resmî olarak da esaret demek olduğu "hatırlatılıyordu". Zaten Türk ile Rus'un daima bir mücadele, açıkça savaş hâlinde oldukları, tarih boyunca bu iki milletin savaştıkları ve savaşıacakları Atsız ve Kısakürek tarafından adı verilen eserlerde işlenmiştir.

Komünizm ile mücadelenin en önemli ayaklarından biri kuşkusuz komünizmin toplumun yapısını bozacağı, gençleri yoldan çıkartıp ahlâka zarar vereceği yönündeki iddialardır. Burada maddeci felsefenin eleştirisi gibi felsefi tartışmaları ve daha önce İsmail Gaspıralı ile ilgili kısımda bahsedilen ailenin yok olacağı yönünde basit saldırıları bir arada görmekteyiz. Özellikle Peyami Safa'nın felsefi temelde tartışmaları mevcuttur ve bunlar Marx'ın tarihsel determinizm fikrinden iktisat teorisine kadar çeşitli konularda yöneltilen eleştiriler olmuştur. Necip Fazıl'ın ise komünizmi "ne Allah, ne ruh, ne ahlâk, ne aile, ne vatan!.." ²² şeklinde özetlediğini söyleyebiliriz. Burada bahsedilmesi gereken önemli bir isim de Osman Yüksel Serdengeçti'dir. Serdengeçti'nin yazılarında din unsuru millete göre çok daha önemli bir yer tutar. "Bir Nesli Nasıl Mahvettiler" adlı çalışmasında

¹⁸ Nihal Atsız, "Tarihin Barışmaz Düşmanları", **Türk Ülküsü**, 13. bs. (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015) s.63

¹⁹ Peyami Safa, "Marxist, Komünist Ajanları", **Sosyalizm, Marksizm, Komünizm: Objektif: 3**, 8. bs. (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015) s.241

²⁰ Galip Erdem, **Sosyalizm ve Milliyetçilik Üzerine Mektuplar**, 3. bs. (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015) s.61

²¹ Necip Fazıl Kısakürek, **Moskof**, 14. bs. (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2016) s.330

²² **age**, s.327

Serdengeçti, Osmanlı Devleti'nin yıkıldığı dönemde Anadolu'da bir köyde doğup yetişen, Anadolu'nun değerleri ile yetiştirilen bir çocuk aracılığıyla Türkiye'de yaşananları eleştirmektedir. "Gâvurdan" kurtulmak için yapılan Kurtuluş Savaşı'nın sonunda liderlerin ve devlet görevlilerinin gâvura benzediklerine dikkat çekerek (çünkü hem köye gelen memurlar hem de Kemal Paşa artık şapka takıyorlardı) Kemalist kadroları eleştirerek işe başlayan Serdengeçti'ye göre Türkiye'nin gördüğü asıl büyük felaketler Batılılaşma adı altında maddenin ruha hâkim olması ile gelmektedir. En başta ortaya atılan iddiamızı destekleyen bir hikâye görülüyor burada. Eğitim almak için Kemalist Türkiye'de köyünden şehre gelen bir çocuk, şehirde gördükleri karşısında başta şaşkına dönse de zamanla gördüklerini kabul eder. Elbette bu sırada çeşitli bunalımlar yaşayacaktır. En başta ve en şiddetli olarak Allah'ın var olmadığına basit delillerinin ortaya koyulması ile başlanan eğitim yolunda yukarılara doğru çıkıldıkça doğal olarak konu felsefeye yaklaşıyor, çocuk kandırmak için birkaç basit hediyeye başvurma yöntemlerinin yerini maddeci felsefenin her fırsatta anlatılması, daha doğrusu kabul ettirilmesi almaktadır.

İşte bu maddecilik ve insanların ve toplumların temel motivasyonlarının kendi faydaları olduğu düşüncesi birleşip en son aşamaya, insanın makineleşmesine doğru gidecektir. Bu makineleşme ise adı açıkça anılmasa da Serdengeçti'ye göre komünizmdir.²³ Makineleşme ya da robotlaşma konusu da komünizme yöneltilen temel eleştirilerden olmuştur. İsmail Gaspıralı'nın daha önce bahsedilen eserinde de insanın robotlaşması temasını görmek mümkündür. Ancak burada doğrudan "makineleşme" ya da "robotlaşma" kelimeleri kullanılmayıp, bunun yerine "kışla heyeti" adı verilmektedir.²⁴

Tüm bu isimleri bir araya getiren bir isimden daha bahsedilmesi gereklidir. Bu isim elbette Nazım Hikmet'tir. Türk sağının bu döneminde adeta Nazım Hikmet'ten nefret etme yarışı görülmektedir. Nazım Hikmet'in hapisten çıkarılması için yapılan çalışmalar ve sonunda Nazım Hikmet'in Rusya'ya kaçması, adı geçen yazarlara göre komünistlerin ihanetinin bariz bir kanıtıdır. Peyami Safa "neredeysen baş vatanseverlik diye bir makam ihdas edip herifi oraya oturtacaklardı. Fakat bu mâhut da hapisten çıkar çıkmaz, memlekete şükran borcunu ödeyeceği anda

²³ Osman Yüksel Serdengeçti, "Bir Nesli Nasıl Mahvettiler", **Serdengeçti** 2, 7. bs. (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2014) s.41-43

²⁴ İsmail Gaspıralı, **age**, s.173

Moskova'yı boylayınca, gafillerin yine ağızları bir karış açık kaldı.”²⁵ ifadelerini kullanıyor, Nazım Hikmet'in Rusya'ya gidişinin aslında onun vatansever olmadığını bir kanıtı olduğuna işaret ediyordu. Necip Fazıl'ın “maymun” diye bahsettiği²⁶ Nazım Hikmet'in hapisten çıkıp Rusya'ya kaçmasını ve orada yaptıkları, Atsız'a göre “Moskofçulara” müsamaha gösterilmemesi için iyi bir örnektir.²⁷

Burada aktarılan tüm görüşler (ve fazlası) elbette havada asılı duran sözler değildir ve politik alanda karşılıkları vardır. Farklı partiler bu görüşleri benimsemiş ya da bu görüşlere yakın görüşler ortaya koymuşlardır. Elbette en başta CKMP (MHP) gelmektedir. Komünizmle mücadelede en ciddi partilerden biri olan Türkeş'in partisi, aynı zamanda Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği'nde de oldukça önemli bir yere sahipti. Türkeş'e göre komünizm “Türk milletinin büyük bir kısmını esir olarak tutmakta, topraklarını gaspetmiş bulunmaktadır”.²⁸ Bu durumda Rusya fiilî olarak Türkiye'nin düşmanı kabul edilmektedir. Diğer yandan Türkeş, daha önce görülen maddeci görüşün eleştirilerine uygun olarak Türk milletinin hiçbir zaman maddeci görüşe saplanmadığını ileri sürüyordu.²⁹ Elbette uluslararası komünizm Türkiye'yi yıkmak, yok etmek amaçındaydı ve kendisi yok edilmeliydi.³⁰ Böylece milliyetçi partinin doktrini içinde de komünizmle mücadele kendisine yer buluyordu.

Necmettin Erbakan önderliğindeki Millî Görüş'ün duruşu ise biraz daha farklıydı. Erbakan için “Siyonizm” ve “emperyalizm” daha önemli düşman konumundaydılar; Erbakan, söylemini bu ikisi üzerinden şekillendiriyordu. Buna rağmen hem CHP ve AP'yi eleştirip hem de komünizm ile mücadelelerini ortaya koymakta başarılıydı. Erbakan'a göre CHP ve AP maddeci partiler olduklarından komünizme karşı zayıf kalmaktadırlar. Kendi partisinin, ülkenin komünizm tehlikesine itilmesine karşı tek güvence olduğunu buradan hareketle iddia etmektedir.³¹

²⁵ Peyami Safa, “Gâfiller ve Mâhutlar”, **age**, s.163

²⁶ Necip Fazıl Kısakürek, **age**, s.330

²⁷ Nihal Atsız, **age**, s.66-67

²⁸ Alparslan Türkeş, **Millî Doktrin Dokuz Işık**, (İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2010) s.101

²⁹ **age**, s.101

³⁰ **age**, s.103

³¹ H. Bahadır Türk, **Muktedir: Türk Sağ Geleneği ve Recep Tayyip Erdoğan**, 1. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2014) s. 184

4. MERKEZ-SAĞ MİLLİYETÇİLİK

Türk sağına ve Türk siyasal yaşamına damgasını vurmuş, Türk demokrasi tarihinin en önemli liderlerinden biri olan Süleyman Demirel, pek çok Türk sağına bir araya toplayabilme yeteneğine de sahipti. Bunda elbette partisinin diğer sağ partilerin benimseyip temsil ettikleri değerleri benimsemesinin etkisi büyüktür.

Süleyman Demirel'in sola karşı oluşunu farklı açılardan incelemek mümkün. En başta Demirel'in pragmatik kişiliği, sola karşı mesafeli olmasına neden olmaktadır. Sol, Demirel'e göre bir doktrine sahiptir ancak bunun bir programı yoktur. Bu şekilde "karın doyurmaz". İlginç olan şudur ki başta pragmatik bir söylem üzerine kurduğunu gördüğümüz sol karşıtlığı aynı zamanda sert bir komünizm düşmanlığıdır da. Buna göre komünizmle mücadele bir "var olma veya yok olma" mücadelesidir.³²

Bu var olma-yok olma mücadelesi içinde Demirel ve partisi Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği'ne özellikle önem vermiştir. Hatta bu ilgi o dereceye gelmiştir ki dernek üzerinde CKMP ile AP arasında bir çekişme başlamıştır. Çekişmeden AP galip ayrılmış olmalıdır ki 1965'ten sonra TKMD, AP'nin bir kuruluşu gibi işlemeye başlamıştır.³³ Bu dernekler o dönemde önemli roller oynamışlardı.

Süleyman Demirel sağı bir araya getirecek bir adım atsa da atmasa da Adalet Partisi, Türk sağına farklı temsilcilerinden destek görmenin bir yolunu buluyordu ki anti-komünizm burada oldukça faydalı bir araçtı. Örneğin oyunu Türkes partisine verdiğini açıklayan Atsız, buna rağmen AP'nin komünizm düşmanlığını desteklediklerini ve her zaman destekleyeceklerini de ilân etmiştir.³⁴ Adalet Partisi, bu şekilde sağına her kesiminden destek görebilecek esnekliğe sahip olduğu gibi, CHP'ye karşı sağ partileri bir araya getirmeyi de başarmıştır. Her ne kadar 1975 ve 1977'de sağ partileri bir araya getirerek, CHP'ye imkân tanımayıp hükümeti kurması pratik bir kaygıya bağlı olsa da, MSP'nin ve MHP'nin, "sol parti" CHP'ye karşı AP

³² **age**, s.98

³³ Ertuğrul Meşe, **Komünizmle Mücadele Dernekleri: Türk Sağında Antikomünizmin İnşası**, 1. bs. (İstanbul: İletişim Yayınları, 2016) s.152-153

³⁴ Nihal Atsız, "Turancıyız, Ne Olacak?", **Turancılık, Millî Değerler ve Gençlik (Makaleler-1)**, 7. bs. (İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015) s.26

ile hükümet kurmayı kabul etmesi, işbirliğine gitmesi, AP'nin bu iki parti ve görüşleri üzerinde kabul edilebilir bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu iki hükümete daha sonra Milliyetçi Cephe hükümetleri adının konması da AP'nin Türk sağında anti-komünizmi ne şekilde işlediğini ve kullandığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

Akçura, Yusuf. **Muâsır Avrupa’da Siyâsî ve İctimâî Fikirler ve Fikrî Cereyanlar**, haz. E. Kılınç İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2016

Akyol, Taha. **Ama Hangi Atatürk**, 7. bs. İstanbul: Doğan Kitap, 2014

Atsız, Nihal. **Türk Ülküsü**, 13. bs. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015

_____. **Turancılık, Millî Değerler ve Gençlik (Makaleler-1)**, 7. bs. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015

Erdem, Galip. **Sosyalizm ve Milliyetçilik Üzerine Mektuplar**, 3. bs. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015

Gaspıralı, İsmail. **Seçilmiş Eserleri: 2, Fikri Eserleri**, haz. Yavuz Akpınar, 2. bs. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2005

Karaca, Emin. **Birinci Meclis’te Muhalifler**, 1. bs. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 2007

Kılıç, Murat. **“Allah, Vatan, Soy, Milli Mukaddesat”**: Türk Milliyetçiler Derneği (1951-1953), 1. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016

Kısakürek, Necip Fazıl. **Moskof**, 14. bs. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2016

Marx, Karl ve Friedrich Engels. **Komünist Parti Manifestosu**, çev. Rekin Teksoy, 5. bs. İstanbul: Oğlak Yayıncılık, 2010

Meşe, Ertuğrul. **Komünizmle Mücadele Dernekleri: Türk Sağında Antikomünizmin İnşası**, 1. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2016

Özby, Ferhunde. **Dünden Bugüne Aile, Kent ve Nüfus**, 1. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2015

Safa, Peyami. **Sosyalizm, Marksizm, Komünizm: Objektif: 3**, 8. bs. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2015

Serdengeçti, Osman Yüksel. **Serdengeçti 2**, 7. bs. (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2014

Timur, Taner. **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş 3**. bs. Ankara: İmge Kitabevi, 2003

Türk, H. Bahadır. **Muktedir: Türk Sağ Geleneği ve Recep Tayyip Erdoğan**, 1. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2014

Türkeş, Alparslan. **Milli Doktrin Dokuz Işık**, İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2010

Zürcher, Erik Jan. **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, çev. Yasemin Saner, 28. bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2013